

6. Gebedshelden

Voorwoord

1. In studie 1, de inleiding op het thema 'Relatie met God', wezen we erop dat 'relatie' door verschillende mensen op een totaal andere manier kan begrepen en ervaren worden. Meer emotioneel affectief of eerder rationeel. Met gebed is dat niet anders. Een gevoelsmens benadert gebed via het hart: warm, relationeel, liefde, affectie en 'persoonlijke relatie' met God centraal staan. Voor meer rationeel ingestelde mensen voelt gebed analytisch en doelgericht aan; de focus ligt meer op inzichten en ideeën, minder op gevoelens. Ook vaker gericht op actie. Mensen zijn sowieso verschillend, dus laten we elkaars eigenheid respecteren. Laten we ons ook niet 'schuldig' voelen als we gebed anders ervaren.
2. Het studieboekje laat ons nadenken a.d.h.v. een drietal voorbeelden van 'gebedshelden': **Daniël, Henoch en Mozes**. Dit is zeker nuttig, maar houdt ook een zeker gevaar in, nl. dat hun gebedsleven tot norm genomen wordt, dat we hen moeten kopiëren om 'goede gebedsmensen' te zijn. Wie van ons echter krijgt, zoals Daniël, duidelijke visioenen of een engel op bezoek als antwoord op gebed? Wie van ons kan God rechtstreeks horen reageren op gebed, zoals bij Mozes het geval lijkt te zijn? En niemand in de hele wereldgeschiedenis lijkt nog zo met 'God gewandeld' te hebben als Henoch, dat hij of zij 'waardig werd bevonden' om opgenomen te worden. Vergeet ook niet dat het vaak gaat om theologische teksten in een specifieke context, in een specifieke taal (lett. en fig.), wat maakt dat het voor ons sowieso moeilijk is om precies te weten hoe het er echt aan toe ging...

Samen overleggen

- Hoe zou je **jouw gebedsleven** omschrijven? Is het bevredigend? Valt het je makkelijk? Waar wringt het soms?
- Hoe reageer je op die **voorbeelden van 'gebedshelden'** m.b.t. je eigen (gebeds)leven? Inspirerend? Of voel je je eerder ongemakkelijk bij?

In deze studie willen we ons toespitsen op Mozes. We proberen na te gaan hoe zijn relatie met God gepresenteerd wordt.

MOZES is niet zomaar iemand...

De Bijbel presenteert Mozes niet zomaar als een gelovige zoals wij. Hij is dé leader, dé godsman, de bevrijder die al wat zou volgen mogelijk maakte. Hij neemt een absoluut unieke plaats in in de geschiedenis van het volk van Israël: **"Nooit meer is er in Israël een profeet opgestaan als Mozes, met wie de HEER zo vertrouwelijk omging."** - Deuteronomium 34:10

En m.b.t. gebed zegt het boek Numeri: **"Met hem spreek Ik rechtstreeks, duidelijk, niet in raadsels."** Numeri 12:8. En Ex 33:10 **"De HEER sprak persoonlijk met Mozes, zoals een mens met een ander mens spreekt."** De teksten suggereren dat Mozes God op een directe manier hoorde. Geef toe, dat is niet de normale ervaring van iedere gelovige... Toch weten we dat juist die Mozes wel vaker in de fout ging. Een conclusie die we dus niet moeten trekken is: **"Als je goed genoeg bidt, dan ben je een goede gelovige en hoor je God net als ik."** In Mozes zien we echter wel dat je alles voor God mag brengen.

Samen overleggen

- Durf je jezelf te vergelijken met **Mozes**? Moeten we dat? Kunnen we dat? Waarin misschien wel of niet?
- Hoe zit dat met **'Gods horen' en 'antwoorden'**?
- Soms zien mensen Gods antwoord in allerlei **'tekenen'**. Zijn daar ook risico's aan verbonden? Wat is je reactie wanneer mensen zeggen "God zei tegen mij...?"
- **Psalm 22:3** - **"'Mijn God!' roep ik overdag, en u antwoordt niet, 's nachts, en ik vind geen rust."** Reactie?

Hoe het begon... Exodus 3 & 4

De eerste keer dat Mozes God 'hoort' is bij de brandende braamstruik. Volgens Handelingen 7 was Mozes op dat moment 80 jaar. Veertig jaar had hij doorgebracht in Egypte, en veertig jaar in de woestijn. Pas nu

'hoort' hij God en wordt hij geroepen.

Mozes' roeping bij de brandende braamstruik is opvallend. Hij reageert niet met: "Hier ben ik, geweldig plan Heer!" Hij komt met bezwaren, tot 5x toe: Wie ben ik? (Ex 3:11). Wie bent U eigenlijk? (Ex 3:13). Wat als ze mij niet geloven? (Ex 4:1). Ik ben geen spreker. (Ex 4:10). Stuur maar iemand anders. (Ex 4:13)

Je zou kunnen stellen dat dit gebed is in ruwe vorm. Geen mooie formuleringen, maar vragen, onzekerheid, weerstand en ontwijking. En God? Wel, God is opvallend geduldig. Pas bij het laatste bezwaar, waar Mozes van plan is van te weigeren, maakt hij zich boos. Het laatste wat Hij wil is dat iemand zijn of haar verantwoordelijkheid ontvlucht.

→ Gebed hoeft niet altijd vroom te klinken, is ook niet altijd gedweë overgave. Soms begint het met twijfel, vragen, onzekerheid, gebrek aan zelfvertrouwen... Zolang het eerlijk is...

Samen overleggen

- Bekijk nog eens **de bezwaren die Mozes uit** voor Gods aangezicht... Herkenbaar? Kan / mag dat in gebed?
- "Gebed hoeft niet altijd vroom te klinken." Akkoord? Wat is een 'vroom gebed'?

Het gouden kalf: moet of kan God overgehaald worden? - Exodus 32

Dit is een bijzonder dramatische episode in de prille geschiedenis van het volk van Israël, en in Mozes' leven als leider van het volk.

Exodus 24:18 vertelt dat Mozes 40 dagen en 40 nachten op de berg verbleef, in Gods nabijheid. Daar kreeg hij allerlei voorschriften m.b.t. de tabernakel. Naar het einde toe ontvangt hij de twee stenen platen van het verbond (met de Tien Woorden) (Ex 31:18).

In **Exodus 32** krijgen we het relaas over het gouden kalf. Gods reactie is heftig: "De HEER zei verder tegen Mozes: 'Ik weet hoe onhandelbaar dit volk is. ¹⁰Houd mij niet tegen: mijn brandende toorn zal hen verte- ren. Maar uit jou zal ik een groot volk laten voortkomen.'" (v. 9,10).

Mozes dient God van repliek en komt op voor zijn volk: "Mozes probeerde de HEER, zijn God, milder te stemmen: 'Wilt u dan uw toorn laten woeden tegen uw eigen volk, HEER, dat u met sterke hand en grote macht uit Egypte hebt bevrijd? ¹²Wilt u dat de Egyptenaren zeggen: "Hij heeft hen bevrijd om hen in het ongeluk te storten, om hen in het bergland te doden en van de aarde weg te vagen"? Wees niet langer toornig en zie ervan af onheil over uw volk te brengen!"

V.14 sluit netjes af: "Toen zag de HEER ervan af zijn volk te treffen met het onheil waarmee hij bedreigd had."

Een toch wel apart verhaal. Je kunt het echter op verschillende manieren lezen.

1. Dit wordt veelal gezien als **een schitterend voorbeeld van voorbede**. Later, in Numeri 12, zou Mozes ook bidden voor zijn zus Mirjam, die samen met Aäron Mozes' gezag in twijfel trok en als 'straf' me- laats geworden was: "¹³Toen riep Mozes luid de HEER aan: 'Ik smeek u, God, genees haar!'"

Voorbede is belangrijk... alleen: waarom en voor wie? Hier lijkt het alsof Mozes God op andere gedachten brengt. Sommige vertalingen stellen dit ook expliciet: God "kreeg berouw" of "kwam op andere gedach- ten." Nochtans, in elk theologieboek lees je dat God onveranderlijk is (cf. Num 23:19; 1 Sam 15:29; Jak 1:17). Bovendien is het alsof God eerst moreel te ver gaat en Mozes hem corrigeert, wat zou betekenen dat Mozes moreel hoogstaander, milder en vergevingsgezinder is dan God. Dit botst dan met wat we in vorige studie lazen in Jesaja 55, waar God aangeeft dat hij anders en verhevener is dan mensen, juist omdat hij 'ruimhartig vergeeft'. Dit schuurt ook met wat Jezus ons over God leerde...

En het slot? Uiteindelijk laat Mozes toch, volgens hem op Gods bevel, 3000 mensen afslachten ("Dit zegt de HEER, de God van Israël: Gord je zwaard om, jullie allemaal, doorkruis het kamp in de volle lengte en breedte en dood iedereen die je tegenkomt, al is het je broer, vriend of verwant.' - Ex 32: 27). Waarna, in v. 32, Mozes dan toch nog eens bidt om vergiffenis voor het volk...

2. Zou het kunnen dat een en ander zo geformuleerd is om Mozes in de rol van middelaar te trekken? Vers 10 lijkt hierop te wijzen: "Houd mij niet tegen" / "laat mij begaan". Een rabbijnse midrasj legt uit dat God juist "uitlokt" dat Mozes pleit. Dan is gebed niet een manier om God te beïnvloeden maar een manier om mensen ertoe aan te zetten om te bezinnen en van houding te veranderen.

Mozes staat in de Bijbel bekend als bijzonder opvliegend. God - blijkbaar Mozes temperament kennend - probeert a.h.w. een milderende reactie op te wekken door een extreme overdrijving, en hij rekent op een schrikreactie van Mozes: “Heer, gaat dat niet een beetje te ver? Zou je toch niet wat medelijden hebben. Kom nou, Heer, dat kun je toch niet maken...” En op het eerste gezicht lijkt Gods strategie te lukken... Alleen, wanneer Mozes beneden komt neemt zijn temperament het toch weer over... Mozes zegt wel dat het op bevel van God is, maar dat zie je niet in de tekst. Het is niet omdat iemand beweert “God zegt / God wil” dat dit ook echt zo is... Hier is God dan niet’ strenger’, maar geeft Mozes ruimte om de genade te verwoorden. Deze denkplaatje lijkt bevestigd te worden in Ex 34, waar God zich bekend maakt

→ Niet zozeer: “Als we goed bidden, dan verandert God zoals wij dat willen of vragen.” Misschien is gebed meer een manier waarop God ons kan betrekken bij wat er gebeurt; een manier waarop wij betrokkenheid met mensen kunnen leren.

In de Bijbel is gebed vaak minder een manier om God te bewegen en meer een weg waarop God ons beweegt — van angst naar vertrouwen, van zelfgerichtheid naar overgave, van boosheid naar vergeving.

Samen overleggen

- Hoe lees jij **dat hele verhaal over Mozes’ voorbede**? Wat valt je erin op? Wat vind je mooi en wat vind je schuren? Wat kunnen wij eruit leren?
- Hoe begrijp jij ‘**voorbede**’? Hoe ga je ermee om? Wat is het doel van voorbede? Kunnen of moeten wij echt God soms op andere gedachten brengen? Hoe zit dat dan met Gods onveranderlijkheid?
- **Verandert gebed God... of de mens die bidt**? Bespreek samen deze twee citaten:
  - “Wanneer ik bid, dan probeer ik niet een Macht van gedacht te laten veranderen of te manipuleren om mijn doelstellingen te bereiken. Wanneer ik bid, dan plaats ik mezelf in dezelfde positie als God zelf : ik stel me op temidden van de mensen en laat me door God overtuigen om hen lief te hebben zoals Hij hen liefheeft.”- G. Crespy
  - “Bidden is veranderen. Dat is een grote genade. Het is geweldig dat God ons een weg baant, waardoor liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid en zelfbeheersing gestalte kunnen krijgen in ons leven.” – Richard Foster

Mozes vraagt om God te zien... Exodus 33 & 34

Na de zonde met het gouden kalf zegt God dat Hij een engel zal meesturen, maar dat Hij zelf niet op dezelfde manier met het volk zal optrekken. Mozes weigert dat als oplossing. “Als U niet zelf meegaat, laat ons dan niet verder trekken.” (33:15) Ga met ons mee! Dit is misschien een van de diepste gebeden van Mozes. Wij kunnen soms bidden alsof God vooral de omstandigheden moet regelen (voor Mozes zou dat zo klinken: “Breng ons veilig naar het Land.”, voor ons: gezondheid, werk, relaties, beslissingen, uitkomsten. Mozes vraagt om meer dan uitkomst. Hij vraagt om aanwezigheid.

In de geest van Psalm 73 gaat het er in het Joodse gebed niet om God te informeren over wat wij geloven en wat wij nodig hebben, maar om zijn tegenwoordigheid te zoeken en daardoor veranderd te worden. Wij vragen God niet de wereld te veranderen om het gemakkelijker voor ons te maken erin te leven. Wij vragen Hem alleen ons te verzekeren dat Hij met ons is als wij iets moeilijks proberen te doen. (H. Kushner)

Samen overleggen

- **Bedoeling van gebed**: omstandigheden veranderen zoals wij dat zouden willen... of onszelf veranderen?
- **Habakuk 3:17-19** is bijzonder passend in deze context. De moeite waard om samen te lezen en te bespreken!

Vervolgens vraagt Mozes: “Laat mij toch uw majesteit zien” (v. 18). God antwoordt: “Ik zal in mijn volle luister voor je langs gaan en in jouw bijzijn de naam HEER uitroepen: ik schenk genade aan wie ik genade wil schenken, en ik ben barmhartig voor wie ik barmhartig wil zijn. ²⁰Maar,’ zei hij, ‘mijn gezicht zul je niet kunnen zien, want geen mens kan mij zien en in leven blijven.” (v. 19,20). Uiteindelijk hoort Mozes vanuit een rotsholte Gods naam (SHEM = iemands wezen, hoe iemand is) uitroepen: “De HEER! De HEER! Een God die liefdevol is en genadig, geduldig, trouw en waarachtig, ⁷die duizenden geslachten zijn liefde bewijst, die schuld, misdaad en zonde vergeeft, maar niet alles ongestraft laat en voor de schuld van de ouders de kinderen en kleinkinderen laat boeten, en ook het derde geslacht en het vierde.’ (Exodus 33:6,7).

Noot: De vijf woorden die wijzen op Gods liefde en trouw zijn natuurlijk geweldig! Ook zijn bereidheid om te vergeven. Het einde van vers 7 echter doet vaak wenkbrauwen fronsen: **God die kinderen en kleinkinderen laat boeten (andere vertaling: straft) om de zonden van de ouders**, tot in het derde en vierde geslacht? Dit staat in scherp contrast met ons rechtvaardigheidsgevoel en met Ezechiël 18:33, waar God duidelijk stelt dat kinderen niet gestraft mogen worden voor de zonden van hun ouders.

In eerdere studies zagen we al dat het woord PAQAD, hier vertaald door 'laten boeten' of 'straffen' betekent in essentie: *(be)zoeken, tellen, acht slaan, zien, aandacht geven aan*. Eerdere verzen in hetzelfde boek Exodus (bv. 3:16,17; 4:31) geven aan dat het eerder gaat om een niet onverschillig de ogen sluiten, maar vanuit het 'zien' bevrijdend optreden. Als ouders zwaar in de fout gaan, dan kunnen meerdere generaties daar de gevolgen van ondergaan. Dat ondervonden de Israëlieten: toen ze na het verslag van de verspieters het land niet wilden binnengaan, zouden de volgende generaties 40 jaar in de woestijn rondlopen...

Samen overleggen

- Bespreek samen die mooie tekst uit **Jesaja 55** die toch een verwarrend kantje heeft... Wat overheerst: het liefdevolle, genade en vergeving... of toch dat 'straffende'?

De 'gebedsheld' klaagt, roept ter verantwoording... en gaat in de fout

Je kunt het verhaal van Mozes romantiseren. Er zijn echter ook mindere kantjes. Wanneer in Numeri 11 het volk weeral klaagt, stort hij in en doet zijn beklag bij God: "**Waarom doet U mij dit aan? Waarom legt U de last van heel dit volk op mij?**" (v. 11) En even later zegt hij bijna: "**Als dit zo moet, dood mij dan liever.**" Taal van een 'gebedsheld'? Ja, waarom niet... taal van iemand voor wie alles teveel wordt, iemand die uitgeput is. Ook dat kan geuit worden voor God: "Dit gaat niet. Ik kan dit niet (meer) dragen. Ik wil dit niet meer dragen."

In Numeri 20 krijgt Mozes in een gesprek met God een opdracht die hij stipt moet uitvoeren. Maar in plaats van te spreken, slaat hij op de rots om water te hebben. Een gebedsheld... die echter ook frustraties kent, die hij niet altijd kan beheersen. Een intens gebedsleven is geen absolute garantie dat wij altijd handelen zoals eigenlijk zou moeten.

Samen overleggen

- Wat leer je uit Mozes' **klagende reacties**? Wat leert dit over gebed?
- Wat doet het jou dat een 'gebedsheld' als Mozes toch ook **in de fout kan gaan**?